

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

20 15 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ (ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС)

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки **6.010105 «Корекційна освіта (логопедія)»**

(шифр і назва напряму підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення **Інститут людини**

(назва інституту, факультету, відділення)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554 Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма № <u>0071</u>	
 (підпис)	(прізвище, ініціали)
« <u> </u> »	20 <u>16</u> р.

– 2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма «Психологія (інтегрований курс)» для студентів напряму підготовки «Корекційна освіта (логопедія)».

Розробники:

Таран Оксана Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Фурман Вікторія Вікторівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Протокол від “02” вересня 2015 року № 2

Завідувач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
_____ (О. П. Сергєєнкова)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від “02” вересня 2015 року № 2

Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти
_____ (О. В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини _____ Н. А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

II. Тематичний план навчальної дисципліни

III. Програма

Змістовий модуль I. Загальна та вікова психологія

Змістовий модуль II. Психологія педагогічна

Змістовий модуль III. Тренінг комунікативності

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Психологія (інтегрований курс)»

V. Плани семінарських занять

VI. Завдання для самостійної роботи

Картка самостійної роботи студента

VII. Система поточного та підсумкового контролю

VIII. Методи навчання

IX. Методичне забезпечення курсу

X. Питання до іспиту

XI. Рекомендована література

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Психологія (інтегрований курс)» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти та кафедрою загальної, вікової та педагогічної психології на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня відповідно до навчального плану для напряму підготовки «Корекційна освіта (логопедія)» денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня відповідно до вимог освітньо-професійної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Психологія (інтегрований курс)», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Курс «Психологія (інтегрований курс)» підготовлений для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за напрямом підготовки «Корекційна освіта (логопедія)».

Мета курсу – закласти базові основи психологічних знань, а саме розкрити: сутність психічних явищ, закономірності та механізми онтогенетичного становлення особистості, принципи педагогічного впливу у вихованні та навчанні дитини, основи міжособистісної взаємодії в групі.

Завдання курсу:

- сформувані базові комунікативні уміння студентів та сприяти згуртованості навчальної групи;
- забезпечити оволодіння основами теоретичних знань з загальної та вікової психології, озброїти уміннями і навиками визначення психологічного контексту в умовах практичної діяльності;
- сформувані уявлення про психічний розвиток особистості у навчальній діяльності; забезпечити на цій основі формування загальної психологічної культури та компетентності студентів, їх готовності до професійної навчально-виховної діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни орієнтоване на такі компетентності:

I. Загальні:

1. Комунікативні

- здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності.
- здатність працювати у команді.
- здатність виконувати діяльність під керівництвом лідера;
- володіння знаннями про стимули та бар'єри ефективної командної роботи;
- здатність до усвідомлення цінності комунікації як складової професійної діяльності; уміння здійснювати вплив на суб'єктів професійної діяльності.

2. Інформативні

- здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань;
- здатність до аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та визначених закономірностей і особливостей розвитку, навчання і виховання осіб з психофізичними порушеннями.

3. Самоосвітні

- здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку;
- спрямованість на розкриття особистісного потенціалу та самореалізацію.

II Фахові:

1. Психолого-педагогічні

- володіння базовими знання загальних механізмів організації та розвитку психічної діяльності людини;
- розуміння основних закономірностей та механізмів розвитку дитини в онтогенезі;
- володіння знання психологічних механізмів навчання та виховання дитини задля забезпечення спрямованої соціалізації та інтеграції особистості;
- володіння базовими знаннями з педагогіки і психології та вміння їх реалізувати, закономірностей особистісного розвитку людини на різних вікових етапах; психологічних механізмів навчання та виховання дитини задля забезпечення спрямованої соціалізації та інтеграції особистості з порушеннями психофізичного розвитку;
- володіння базовими знаннями про педагогічні системи навчання, виховання і освіти різних категорій дітей з психофізичними порушеннями, їхні потенційні можливості у досягненні певного рівня життєвої компетентності.

2. Психолінгвістичні

- володіння знаннями про закономірності мовленнєвого розвитку в онтогенезі, взаємозв'язку мовлення, мислення і свідомості;
- розуміння психолінгвістичної моделі мовленнєвої діяльності.

В результаті вивчення Модуля I. «Тренінг комунікативності» здобувачі вищої освіти повинні

знати:

- сутність групової взаємодії;
- значення вербальних та невербальних засобів спілкування;
- ефективні прийоми комунікації.

вміти:

- застосовувати навички активного слухання;
- адекватно висловлювати свої почуття та розуміти почуття інших людей;
- налагоджувати безконфліктне спілкування, а також володіти конструктивною поведінкою в конфліктних ситуаціях;
- застосовувати навички вербального та невербального спілкування;
- співпрацювати у групі;
- здійснювати самопрезентацію та самоаналіз, володіти навичками рефлексії.

В результаті вивчення Модуля II. «Загальна та вікова психологія» студенти повинні:

знати:

- основні категорії, поняття загальної та вікової психології;
- історичні передумови, перспективи розвитку психології;
- головні теоретичні напрями сучасної психології;
- теоретично обґрунтовані методи дослідження психічних процесів та особистості.

вміти:

- дотримуватися певного методологічного підходу до психологічного дослідження та аналізу психічних процесів та особистості клієнта;
- орієнтуватися у різноманітних теоріях, критично аналізувати різні підходи до основних психологічних категорій, враховувати отримані знання в практичній діяльності;
- визначати основні властивості особистості, психологічні механізми детермінації її поведінки;
- враховувати індивідуальність, неповторність, внутрішній потенціал самотворення

особистості;

- застосовувати отримані знання з вікової психології для організації діяльності і спілкування особистості в різні вікові періоди, для створення умов, що сприяють конструктивному психічному розвитку людини;
- враховувати в навчально-виховному процесі сензитивні періоди розвитку людини;
- враховувати вікові особливості дитини в психолого-педагогічній роботі;
- орієнтуватися на нормативи кожного вікового періоду у психодіагностичній та психокорекційній роботі;
- аналізувати витoki психологічних проблем індивіда в його онтогенезі.

В результаті вивчення Модуля III. «Психологія педагогічна» здобувачі вищої освіти повинні

знати:

- основні етапи становлення педагогічної психології як науки, її предмет, завдання, основні категорії та методи педагогічної;
- структуру та логіку побудови педагогічної психології, її зв'язок з іншими науками;
- основні підходи до навчання і виховання та новітні педагогічні технології;
- психологічний зміст основних методичних прийомів педагогічної діяльності;
- психологічні основи підвищення ефективності сприймання та засвоєння інформації;
- особливості організації навчально-виховної діяльності учнів.

вміти:

- орієнтуватися в сучасних напрямках педагогічної науки та нових освітніх технологіях;
- використовувати психологічні навички для підвищення ефективності навчальної та виховної діяльності;
- організовувати навчання і виховання учнів з урахуванням їх типових та індивідуальних психічних проявів;
- знаходити психологічну інформацію для розуміння, пояснення та розв'язання проблем психолого-педагогічного змісту, які виникають в сфері навчально-виховної діяльності.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення модулю I «Тренінг комунікативності», становить 30 год., із них 14 год. – практичні заняття, 2 год. – модульні роботи, 14 – самостійна робота.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення модулю II «Загальна та вікова психологія», становить 90 год. (3 кредити), з них 22 год. – лекційних, 20 год. семінарських, 6 год. – модульного контролю, самостійної роботи – 42 год., вивчення змістового модуля закінчується заліком.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення модулю III «Психологія педагогічна», становить 60 год. (2 кредити), з них 14 год. – лекційних, 14 год. – семінарських, 4 год. – модульного контролю, 28 год. – самостійної роботи.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 210 год., із них: 36 год. – лекції, 34 год. – семінарські заняття, 14 год. – практичні заняття, 84 год. – самостійна робота, 12 год. – модульний контроль. Вивчення здобувачами вищої освіти навчальної дисципліни «Психологія (інтегрований курс)» закінчується складанням іспиту (30 год.).

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 6	Галузі знань 0101 Педагогічна освіта	Нормативна	
Змістових модулів – 8	Напрямок підготовки: 6.010105 «Корекційна освіта (Логопедія)»	Рік підготовки	
		1-й	
		Семестр	
Загальна кількість годин – 210		1-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2,2	Освітньо-професійний рівень: перший (бакалаврський)	Лекції	
		22 год.	14 год.
		Семінарські	
		20 год.	14 год.
		Практичні	
		14 год.	---
		Самостійна робота	
		56 год.	28 год.
		Вид контролю	
		Залік	Іспит 30 год

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назва теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Практичних	Самостійна робота	Підсумковий контроль
МОДУЛЬ I. «ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНОСТІ»								
<i>Змістовий модуль I. Комунікативна компетентність як основа групової взаємодії</i>								
1.	Тема 1. Базові засади комунікативної взаємодії.	12	6	-	-	6	6	-
2.	Тема 2. Техніки ефективної комунікації.	8	4	-	-	4	4	-
3.	Тема 3. Комунікативна взаємодія в групі.	8	4	-	-	4	4	-
	Модульна контрольна робота							2
	Разом за змістовий модуль I.	30	14	-	-	14	14	2
	Семестровий контроль	5						
МОДУЛЬ II. «ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»								
<i>Змістовий модуль II. Загальна та вікова психологія як наука</i>								
1	Предмет, мета й завдання загальної та вікової психологічної науки. Загальна характеристика розвитку психіки в онтогенезі.	6	4	2	2	-	2	-
2	Становлення психологічної науки. Методи психологічної науки.	6	4	2	2	-	2	-
3	Пренатальна психологія. Особливості психічного розвитку новонародженого. Особливості психічного розвитку немовлят.	6	4	2	2	-	2	-
	Модульна контрольна робота							2
	Разом	20	12	6	6	-	6	2
<i>Змістовий модуль III. Вікові особливості розвитку особистості</i>								
4	Психологія раннього дитинства. Психологія дошкільника. Психологічний розвиток дитини молодшого шкільного віку.	6	4	2	2	-	2	-
5	Психологія підлітка та психологія старшокласника.	6	4	2	2	-	2	-
6	Специфіка психічного розвитку людини в різні періоди дорослості. Кризи дорослості.	6	4	2	2	-	2	-
	Модульна контрольна робота							2
	Разом	20	12	6	6	-	6	2
<i>Змістовий модуль IV. Когнітивна та регулятивна сфера людини на всіх вікових етапах розвитку</i>								
7	Відчуття. Сприймання. Увага, пам'ять. Мислення. Мова, уява.	10	4	2	2	-	6	-
8	Афективна сфера. Воля як психічний процес.	10	4	2	2	-	6	-
9	Мотиваційна сфера людини та спрямованість.	10	4	2	2	-	6	-
10	Загальне поняття про особистість. Сучасні психологічні теорії особистості. Загальна характеристика основних вітчизняних теорій особистості.	10	4	2	2	-	6	-
11	Індивідуально-типологічні особливості людини: поняття про темперамент та характер. Поняття задатків та здібностей.	8	2	2	-	-	6	-

	Модульна контрольна робота							2
	<i>Разом</i>	50	18	10	8	-	30	2
	<i>Разом за змістовні модулі II, III,IV.</i>	90	42	22	20	-	42	6
	<i>Семестровий контроль</i>	15	-	-	-	-	-	-
МОДУЛЬ II. «ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНА»								
<i>Змістовий модуль V. Загальні основи педагогічної науки. Навчання і виховання як феномени педагогічної психології</i>								
1	Педагогічна психологія як галузь психологічної науки.	8	4	2	2	-	4	-
2	Методи педагогічної психології.	8	4	2	2	-	4	-
3	Розвиток і психологія навчання. Характеристика навчальної діяльності	8	4	2	2	-	4	-
4	Розвиток і виховання. Психологія виховання і самовиховання	8	4	2	2	-	4	-
	Модульна контрольна робота							2
	<i>Разом</i>	34	16	8	8	-	16	2
<i>Змістовий модуль VI. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя</i>								
5	Психологія педагогічної діяльності	8	4	2	2	-	4	-
6	Психологія особистості вчителя	8	4	2	2	-	4	-
7	Педагогічне спілкування	8	4	2	2	-	4	-
	Модульна контрольна робота							2
	<i>Разом</i>	26	12	6	6	-	12	2
	<i>Разом за змістовними модулями V, VI.</i>	60	28	14	14	-	28	4
	<i>Семестровий контроль</i>	10	-	-	-	-	-	-
	<i>Іспит</i>	30	-	-	-	-	-	-
	<i>Разом за навчальним планом</i>	210	84	36	34	14	84	12

ІІІ. ПРОГРАМА

МОДУЛЬ І. ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНОСТІ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ГРУПОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Тема 1: Базові засади комунікативної взаємодії (6 год.).

Практичне заняття 1: Знайомство.

Практичне заняття 2: Правила групової роботи.

Практичне заняття 3: Самопрезентація.

Тема 2: Техніки ефективної комунікації (4 год.).

Практичне заняття 4: Невербальна комунікація.

Практичне заняття 5: Вербальна комунікація.

Тема 3: Комунікативна взаємодія в групі (4 год.).

Практичне заняття 6: Конфлікти та їх подолання.

Практичне заняття 7: Групова згуртованість.

МОДУЛЬ ІІ. ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Лекція 1. Предмет, мета й завдання загальної та вікової психологічної науки. Загальна характеристика розвитку психіки в онтогенезі (2 год.)

Психологія як наука. Психіка як предмет наукового дослідження. Матеріалістичне та ідеалістичне розуміння природи психіки. Сигнальність як фундаментальна властивість психіки. Виникнення нервової системи та її роль у подальшому розвитку психіки. Розвиток психічного відображення у тварин. Сенсорна стадія розвитку психіки. Стадія перцептивної психіки. Стадія практичного інтелекту. Концепція О. М. Леонтьєва. Мозок та психіка. Функції психіки. Становлення свідомості людини. Свідомість та самосвідомість. Співвідношення свідомого та несвідомого у психіці людини. Неусвідомлюваний рівень психічної активності. Класифікація несвідомих явищ. Класифікація психічних явищ. Взаємозв'язок психічних процесів, станів та властивостей. Розвиток вищих психічних функцій у людини.

Етапи становлення предмета загальної та вікової психології. Завдання загальної та вікової психологічної науки. Методологічні принципи психологічної науки: детермінізму, відображення, єдності психіки та діяльності, розвитку, системно-структурний принцип. Вимоги до наукових психологічних досліджень як об'єктивність, генетичний підхід, системність, особистісний підхід, індивідуалізація, єдність теорії та практики. Фундаментальні та прикладні галузі психології. Міждисциплінарні зв'язки загальної та вікової психології. Поняття вікової психології та психології вікового розвитку, загальне і відмінне їх змісту. Предмет вікової психології. Категоріальний апарат науки.

Основні поняття: психологія, психіка, свідомість, матеріалізм, ідеалізм, філогенез, принцип детермінізму, принцип розвитку, загальна психологія, вікова психологія, соціальна психологія, предмет вікової психології, завдання вікової психології, дитяча психологія, психологія молодшого школяра, психологія підлітка, психологія ранньої юності, психологія дорослої людини, геронтопсихологія, навички, інстинкти, інтелектуальна поведінка, нервова система, тропізми, таксиси, подразливість, рефлекс, підсвідомість, свідомість, самосвідомість.

Лекція 2. Становлення психологічної науки. Методи психологічної науки. (2 год.)

Міфологічний етап розвитку психологічних знань. Виникнення уявлень про душу у первісному суспільстві. Анімізм. Філософський етап розвитку психологічних знань. Уявлення про душу у стародавньому світі. Антична психологія. Психологічні погляди Платона, Аристотеля. Розвиток уявлень про душу у середньовічному суспільстві. Західні та арабські погляди на душу. Психологія Нового часу. Концепції Р.Декарта, Лейбніца, Локка. Вчення про рефлекс І.М.Сеченова та І.П.Павлова. Становлення психології як самостійної науки. Передумови формування психології як науки. Розвиток психології у ХХ ст.

Класифікація методів психології. Підхід Б. Г. Ананьєва. Поняття про спостереження. Види спостереження. Самоспостереження та інтроспекція. Психологічний експеримент. Лабораторний та природний експерименти як види психологічного експерименту. Формуючий та констатуючий експерименти. Поняття про залежну та незалежну змінні. Експериментальна гіпотеза. Психодіагностичний метод: тести, опитувальники, проєктивні методики. Специфіка психологічного обстеження. Інтерв'ю, бесіда, аналіз продуктів діяльності як методи здобуття інформації про особистість. Математико-статистичні методи у психології. Група методів за ціллю і задачами дослідження: 1) описові (неекспериментальні): спостереження; бесіда; анкета; вивчення продуктів діяльності; 2) діагностичні (вимірювальні): тести; 3) пояснювальні (експериментальні): природній експеримент; моделюючий експеримент; лабораторний експеримент; 4) перетворюючі (формуючі): навчаючий експеримент; виховуючий експеримент.

Основні поняття: психоаналіз, біхевіоризм, гештальтпсихологія, гуманістична психологія, методологія, метод, експеримент, залежна змінна, незалежна змінна, гіпотеза, тести, спостереження, аналіз продуктів діяльності, соціометрія, принцип детермінізму, принцип єдності свідомості і діяльності, принцип розвитку.

Лекція 3. Пренатальна психологія. Особливості психічного розвитку новонародженого. Особливості психічного розвитку немовлят (2 год.)

Пренатальний період розвитку. Криза новонародженості. Фаза новонародженого. Соціальна ситуація розвитку новонародженого: дитина психологічно злита з матір'ю, єдність: "Дорослий → Дитина". Основні новоутворення: розвивається акт сприймання, з'являється наслідування та акт пізнання, зорові та слухові зосередження, активний інтерес до оточення, комплекс пожвавлення (емоційна і рухова реакція на обличчя матері). Анатомо-фізіологічна характеристика і функціонування головного мозку дитини в період новонародженості. Основне протиріччя: дитина психологічно злита з матір'ю, але немає засобів для спілкування з дорослими.

Загальна характеристика анатомо-фізіологічного розвитку немовляти. Соціальна ситуація розвитку: життя залежить від дорослого, але дитина стає активною, зв'язаною з предметним світом. "Дорослий ↔ Дитина". Залежність ставлення до предмету від спільного переживання ситуації з іншою людиною. Психічний розвиток дитини першого року життя. Розвиток форм спілкування протягом першого року. Формування сенсорної і моторної сфер немовляти. Розвиток мовлення у немовляти. Основні новоутворення: емоційно забарвлене самовідчуття, автономне мовлення, поведінка за уявленням, первинне усвідомлення психологічної спільності, усвідомлення "ми", розвивається уявлення про власне тіло, фізична емансипація. Основне протиріччя віку: потреба в пізнанні предметного світу і відсутність засобів пізнання. Криза першого року життя.

Основні поняття: харчове зосередження, конвергенція очей, зорові та слухові зосередження, комплекс пожвавлення, маніпулювання предметами, емоційно забарвлене самовідчуття, автономне мовлення, поведінка за уявленням, фізична емансипація.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Лекція 4. Психологія раннього дитинства. Психологія дошкільника. Психологічний розвиток дитини молодшого шкільного віку (2 год.)

Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Психологічне усвідомлення себе. Пізнання за допомогою дорослого світу предметів. Спілкування з ровесниками та дорослим.

Розвиток предметної діяльності. Продуктивна і репродуктивна діяльність. Формування символічної репрезентації дійсності. Оволодіння мовленням як головне новоутворення раннього дитинства. Особливості розвитку психічних пізнавальних процесів у ранньому дитинстві. Формування особистості дитини раннього віку. Основні новоутворення: наочно – дійове мислення, мовне спілкування, поява самосвідомості, комплекс “Я сам” (негативізм, установка на самостійність, непокірність, впертість). Психологічні особливості кризи трьох років.

Загальна характеристика анатомо-фізіологічних особливостей дошкільника. Соціальна ситуація розвитку в дошкільному віці. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність. Чотири рівні розвитку гри у дітей 3-7 років. Особливості спілкування дошкільника з ровесниками. Ситуативно-ділова форма спілкування. Позаситуативно-ділова форма спілкування у старших дошкільників. Формування особистості дитини молодшого шкільного віку. Основні новоутворення молодшого школяра: довільність психічних процесів, розвиток внутрішнього плану дій, рефлексія, мотив досягнення успіху. Основне протиріччя віку: відставання морального розвитку від інтелектуального. Криза 7 років.

Основні поняття: мотиви учіння школярів, довільність психічних процесів, внутрішній план дій, рефлексія, рівень домагань, понятійне мислення, інтеріоризація, екстеріоризація.

Лекція 5. Психологія підлітка та психологія старшокласника (2 год.).

Особливості фізичного і фізіологічного розвитку підлітка. Статеве дозріванням. Вплив статевого дозрівання на появу почуття власної дорослості, появу інтересу до представників протилежної статі, пробудження нових романтичних почуттів і переживань. Активізація діяльності гіпофізу. Інтенсивний фізичний і фізіологічний розвиток. Перебудова моторного апарату. Перебудова нейрогуморальних співвідношень.

Соціальна ситуація розвитку підлітка. Теоретичні підходи до проблеми «кризи» в підлітковому періоді. Переорієнтація спілкування з дорослими на спілкування з ровесниками. Перебудова взаємин з дорослим. Емансипація дитини від батьків. Спілкування з однолітками як провідна діяльність підліткового віку.

Особистісний розвиток підлітка. Основні потреби підліткового віку: 1) потреба у самовираженні; 2) потреба уміти щось робити; 3) потреба щось значити для інших; 4) потреба рівноправного спілкування з дорослими; 5) посилення статевої ідентифікації.

Соціальна ситуація розвитку старшокласника. Загострена потреба юнацтва зайняти позицію якоїсь соціальної групи. Поява дорослих ролей і обов'язків. Громадянська позиція, обумовлена появою нової соціальної ситуації „Я і суспільство”.

Міжособистісні стосунки в ранній юності: дружба і кохання. Психосексуальний розвиток в юнацькому віці. Особливості пізнавальних і емоційно-вольових процесів. Учбово-професійна діяльність як провідний вид діяльності.

Основні поняття: пубертатний вік, почуття дорослості, потреба в соціальному самовизначенні, інтимно-особистісне спілкування, неформальні групи, “Я-концепція”, юність, учбово-професійна діяльність, професійна орієнтація, особистісне самовизначення, світогляд, юнацький максималізм, статеворольова диференціація.

Лекція 6. Специфіка психічного розвитку людини в різні періоди дорослості. Криза дорослості (2 год.)

Біологічні, психічні, духовні аспекти життя людини. Фактори і закономірності розвитку дорослого. Психічна зрілість: зміст і структура. Проблеми періодизації психічного розвитку дорослої людини. Періоди і фази дорослості. Анатомо-фізіологічні особливості дорослості.

Психосоціальний та пізнавальний розвиток дорослості. Проблема психічного здоров'я. Проблема особистісної зрілості. Кризи періоду дорослості: криза спустошеності, криза

безперспективності, кризи здоров'я, кризи значущих стосунків, кризи особистісної автономії, кризи самореалізації, кризи життєвих помилок.

Основні поняття: дорослість, психічна зрілість, криза середини життя, інволюція пам'яті, когнітивна зрілість, стадія досягнень, ідентичність, близькість, генеративність. Біографічна криза, криза спустошеності, криза безперспективності, кризи здоров'я, кризи значущих стосунків, кризи особистісної автономії, кризи самореалізації, кризи життєвих помилок.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІV. КОГНІТИВНА ТА РЕГУЛЯТИВНА СФЕРА ЛЮДИНИ НА ВСІХ ВІКОВИХ ЕТАПАХ РОЗВИТКУ

Лекція 7. Відчуття. Сприймання. Увага, пам'ять. Мислення. Мова, уява (4 год.)

Поняття про відчуття та сприймання як початкова ланки пізнавального процесу. Психофізіологічні механізми відчуття та сприймання. Рецептори. Будова аналізатора. Поняття рефлекторної природи відчуттів. Рефлекторне кільце. Пороги відчуття. Абсолютний поріг відчуття. Диференційний поріг відчуття. Види відчуттів. Зорові, слухові, нюхові, смакові, тактильні, больові, температурні відчуття. Поняття синестезії, адаптації та сенсibiliзації.

Поняття про сприймання. Властивості сприймання: предметність, цілісність, структурність, константність, осмисленість. Теорії сприймання. Види сприймання. Складні форми сприймання: руху, часу, простору. Властивості й закономірності сприймання. Поняття апперцепції.

Поняття про увагу. Підходи до визначення уваги. Психофізіологічні механізми уваги. Види уваги. Довільна, мимовільна та післядовільна увага. Перцептивна, моторна та інтелектуальна увага. Властивості уваги. Обсяг уваги. Зосередженість та концентрація уваги. Розподіл уваги. Переключення уваги. Стійкість уваги. Поняття про пам'ять. Види пам'яті. Довільна та мимовільна пам'ять. Процеси та закономірності пам'яті. Запам'ятовування, зберігання, забування та відтворення інформації. Теорії пам'яті. Поняття про мислення. Види мислення. Абстрактно-логічне, образне та наочно-дійове мислення. Змістовні та операційні компоненти мислення. Мисленнєві операції: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння та абстрагування. Поняття проблемної ситуації. Особливості процесу розв'язання задач. Форми мислення.

Мова і мовлення як психічні процеси. Анатомо-фізіологічні основи мовлення. Види мовлення та їх особливості. Внутрішнє мовлення. Функції мовлення. Порушення мовлення. Умови ефективності мовної комунікації. Поняття про уяву. Механізми уяви. Фізіологічні основи уяви. Види уяви. Уява і фантазія. Місце уяви в творчому процесі. Розвиток уяви.

Основні поняття: відчуття, аналізатор, рецептор, синестезія, сенсibiliзація, адаптація, пороги чутливості, поріг абсолютний, поріг диференційний. Сприймання, предметність, цілісність, осмисленість, константність, структурність, апперцепція, увага, післядовільна увага, мимовільна, довільна увага, розподіл уваги, стійкість уваги, домінанта, переключення уваги, концентрація уваги, пам'ять, довільна пам'ять, уявлення, короткочасна і довгострокова пам'ять, запам'ятовування, збереження, відтворення, забування. Мислення, аналіз, синтез, узагальнення, абстракція, порівняння, поняття, умовивід, судження, інсайт, наочно-дійове, наочно-образне, словесно-логічне. Мовлення, мова, внутрішнє мовлення, діалог, егоцентричне мовлення, мова жестів, невербальна мова, уява, аглютинація, типізація, акцентування, мрія, фантазія, гіперболізація, пасивна уява, активна уява, відтворююча уява.

Лекція 8. Афективна сфера. Воля як психічний процес (2 год)

Поняття про емоцію. Теорії емоцій: концепції І. Герберта, В.Вундта, Ч. Дарвіна, Джеймса-Ланге. Інформаційна теорія В.П.Симонова. Психофізіологічні основи емоцій і почуттів. Роль другої сигнальної системи у формуванні емоцій. Зовнішні прояви емоцій. Експресивні компоненти емоції. Вегетативні компоненти емоції. Види емоцій. Основні характеристики емоцій. Амбівалентність емоцій. Поняття стресу. Стадії стресу. Емоційні риси

особистості. Функції емоцій і почуттів. Види почуттів. Вищі почуття. Довільні та мимовільні рухи. Особливості довільних дій. Характеристика сольових дій. Поняття про волю. Основні психологічні теорії волі (екзистенціалізм, біхевіоризм, психоаналітичні концепції, підхід І.П.Павлова, концепція волі у працях М.О.Бернштейна.) Фізіологічні основи волі. Роль другої сигнальної системи у формуванні вольових дій. Структура вольового акту. Боротьба мотивів та виконання прийнятого рішення. Мотивація та воля. Вольові риси особистості. Основні етапи та закономірності формування

Основні поняття: емоція, почуття, настрій, стрес, апатія, афект, пристрасть, чуттєвий тон, інтелектуальні, моральні, естетичні та праксичні почуття. Воля, когнітивний дисонанс, боротьба мотивів, локус контролю, абулія, волюнтаризм, оптимум мотивації.

Лекція 9. Мотиваційна сфера та спрямованість особистості (2 год)

Мотиваційна сфера особистості. Поняття про потреби, мотиви та мотивацію. Класифікація мотивів. Основні характеристика мотиваційної сфери особистості: широта, гнучкість, ієрархічність. Психологічні теорії мотивації. Механізми розвитку мотивів за О.М. Леонтьєвим. Основні етапи формування мотиваційної сфери в онтогенезі. Мотивована поведінка як характеристика особистості. Рівень домагань та самооцінка. Поняття спрямованості особистості. Форми прояву спрямованості. Потяги, прагнення, інтереси, переконання, світогляд. Проблема мотивації діяльності людини.

Основні поняття: мотивація, потреба, спрямованість, потяг, прагнення, інтерес, переконання, світогляд, рівень домагань, самооцінка.

Лекція 10. Загальне поняття про особистість. Сучасні психологічні теорії особистості. Загальна характеристика основних вітчизняних теорій особистості (2 год.)

Поняття про особистість. Основні сучасні підходи до пізнання феномена особистості у психології. Проблема соціального і біологічного в особистості. Визначення особистості як сукупності суспільних відносин. Біосоціальна суть людини. Природне. Біологічне. Спадкове. Вроджене. Соціальне. Атрибути особистості: свідомість, динамічність, активність, неповторність. Ознаки особистості. Аналіз зарубіжних психологічних теорій особистості. Концепція особистості З.Фрейда: структура особистості: ід, его, над-я; динаміка особистості, тривога, захисні механізми Его. Характеристика особистості в екзистенціально-гуманістичній психології. Центрована на людині теорія К. Роджерса. Біхевіоральний напрям у теорії особистості. Особистість з точки зору біхевіоральної теорії: респондентна та оперантна поведінка; режими підкріплення; умовне підкріплення; контроль поведінки через аверсивні стимули. Соціально-когнітивна теорія А.Бандури. Традиції дослідження особистості у вітчизняній психології. Основні принципи дослідження особистості у вітчизняній психології. Методологічні основи підходу до проблеми особистості. Схема аналізу особистості. Теорія особистості В.М.Мясищева. Погляди Б.Г.Ананьєва на особистість: індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт. Підходи до структури особистості. Структура особистості К.К.Платонова (соціально обумовлена підструктура, підструктура досвіду, підструктура форм відображення, біологічно обумовлена підструктура), С.Л.Рубінштейна, В.С.Мерліна. Діяльнісний підхід до проблеми особистості. Основні положення теорії особистості О.М.Леонтьєва. Характеристика проблем особистості у роботах Г.С.Костюка.

Основні поняття теми: особистість, психічні функції, досвід, біологічне, спадкове, вроджене, соціальне, свідомість, динамічність, активність, неповторність. Теорії рис; теорії типів; експериментальні, неекспериментальні, структурні, динамічні, психодинамічні, соціодинамічні, інтеракціоністичні теорії особистості. Методологія, суспільні відносини, спосіб життя, діяльність, спілкування, індивід, особистість, структура особистості, біологічні та соціальні умови розвитку особистості; суперечності особистості;

Лекція 11. Індивідуально-типологічні особливості людини: поняття про темперамент та характер. Поняття задатків та здібностей (2 год.)

Теорії темпераменту: гуморальна теорія Гіппократа, психологічна характеристика типів темпераменту за І Кантом, теорія П. Лесгафта. Конституційні теорії темпераменту Е Кречмера, В. Шелдона. Астенічний, пікнічний, атлетичний типи. Ендоморфний, мезоморфний та ектоморфний типи конституції. Теорія І.П.Павлова. Типи вищої нервової діяльності. Психофізіологічний аналіз структури темпераменту. Загальна активність, моторика, емоційність. Взаємозв'язок типу ВНД та темпераменту. Дослідження Б.Й. Цуканова та В.М.Русалова.

Поняття про характер. Співвідношення темпераменту та характеру. Структура рис характеру: ставлення до інших людей, до справ, до речей, до себе. Переконавання, потреби та інтереси в структурі характеру. Вплив середовища і виховання на особливості характеру. Типи акцентуацій характеру. Класифікації К. Леонгарда та А. Є. Лічко. Акцентуації та психопатії. Критерії Ганнушкіна-Кербікова. Поняття компенсації та гіперкомпенсації.

Психологічна характеристика типів темпераменту. Роль темпераменту в діяльності людини.

Генетичний компонент особистості. Поняття про здібності. Концепції здібностей. Структура здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Умови прояву здібностей. Рівні здібностей. Поняття обдарованості, таланту та геніальності. Здібності та задатки. Види здібностей. Розвиток і формування здібностей. Здібності й діяльність. Взаємозв'язок з іншими властивостями особистості. Діагностика здібностей.

Основні поняття: тип ВНД, темперамент, сила, врівноваженість, рухливість нервової системи, астенік, пікнік, атлетик, індивідуальний стиль діяльності. Характер, акцентуації характеру, психопатія, гіперкомпенсація. Здібності, задатки, загальні здібності, спеціальні здібності, рівні здібностей, обдарованість, талант, геніальність.

МОДУЛЬ III. ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V.

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ. НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ЯК ФЕНОМЕНИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Лекція 1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки (2 год.)

Предмет і структура педагогічної психології, її основні проблеми і задачі. Принципи педагогічної психології. Взаємозв'язок педагогічної психології з іншими науками.

Основні поняття: педагогічна психологія, педологія, педагогіка, психологія, психіка, розвиток, психічний розвиток, психологія навчання, психологія виховання, психологія вчителя, об'єкт, предмет, метод, психолого-педагогічний експеримент, психолого-педагогічне тестування.

Лекція 2. Історія становлення педагогічної психології. Методи дослідження (2 год.)

Історія становлення педагогічної психології. Методи педагогічної психології.

Основні поняття: метод, психолого-педагогічний експеримент, психолого-педагогічне тестування.

Лекція 3. Розвиток і психологія навчання. Характеристика навчальної діяльності (2 год.)

Взаємозв'язок розвитку і навчання. Проблема співвідношення розвитку і навчання у зарубіжній та вітчизняній психології. Психоаналітична теорія З. Фрейда. Дослідження інтелектуального розвитку дитини та його зв'язку з навчанням в теорії Ж. Піаже. Тотожність розвитку і навчання в біхевіоризмі. Наукові погляди Л.С.Виготського, Г.С.Костюка на

взаємозв'язок психічного розвитку та навчання. Розвиваюче навчання. Психологічна теорія загального розвитку школяра в початковому навчанні Л.В.Занкова. Теорія навчальної діяльності Д.Б.Ельконіна і В.В.Давидова. Теорія поетапного формування розумових дій П.Я.Гальперіна. Навчання в концепціях гуманістичної психології.

Основні поняття: розвиток, навчання, навчальна діяльність, розвиваюче навчання, рівень актуального розвитку, зона найближчого розвитку, теорія поетапного формування розумових дій.

Лекція 4. Розвиток і виховання. Психологія виховання і самовиховання (2 год.)

Поняття наочіння, навчання, учіння, навчальну діяльність. Рівні наочіння: реактивне, оперантне, когнітивне. Типи наочіння: звикання, сенсифікація, імпринтинг, метод спроб і помилок, формування реакцій, наочіння методом спостереження, латентне наочіння, наочіння шляхом інсайту тощо. Закони наочіння: закон ефекту, збереження, взаємопов'язаності, тренування, асиміляції, результативності тощо. Види навчання: за предметним змістом; за структурою досвіду, що засвоюється; за організацією способу навчання. Проблемне та програмоване навчання. Поняття про наочуваність. Види та прояви наочуваності.

Основні поняття: наочіння, учіння, навчання, навчальна діяльність, наочуваність, проблемне навчання, програмоване навчання, реактивне наочіння, оперантне наочіння, когнітивне наочіння, вікарне наочіння, імпринтинг, латентне наочіння.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI. ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Лекція 5. Психологія педагогічної діяльності (2 год.)

Педагогічна діяльність, її особливості. Структура педагогічної діяльності: мотивація, педагогічні цілі та задачі, предмет, педагогічні засоби і способи, продукт і результат. Функції педагогічної діяльності: цілеутворюючі та організаційно-структурні. Суперечності педагогічної діяльності. Рівні продуктивності педагогічної діяльності. Стилі педагогічної діяльності.

Основні поняття: педагогічна діяльність, мотивація, педагогічні цілі та задачі, предмет педагогічної діяльності, педагогічні засоби і способи, продукт і результат педагогічної діяльності, цілеутворюючі та організаційно-структурні функції, стиль педагогічної діяльності.

Лекція 6. Психологія особистості вчителя (2 год.)

Вчитель як суб'єкт педагогічної діяльності. Професійна самосвідомість педагога. Самооцінка в структурі професійної Я-концепції педагога. Педагогічна спрямованість: поняття та структура. Мотивація і продуктивність педагогічної діяльності. Психологічні вимоги до особистості педагога. Психологія педагогічної саморегуляції.

Основні поняття: педагог, професійна самосвідомість, самооцінка вчителя, педагогічна спрямованість, гуманістична спрямованість, істинно педагогічна спрямованість, формально педагогічна спрямованість, мотив, провідний мотив, мотив престижу, професійний мотив, мотив особистісної самореалізації, продуктивність педагогічної діяльності, удосконалення, самореалізація, педагогічна саморегуляція.

Лекція 7. Педагогічне спілкування (2 год.)

Функції педагогічного спілкування. Етапи організації педагогічного спілкування. Рівні та види педагогічного спілкування. Педагогічні умови що сприяють ефективності спілкування.

Основні поняття: спілкування, вербальне, невербальне, мануальне, ділове спілкування.

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Психологія (інтегрований курс)»

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 210 год., із них: 36 год. – лекції, 34 год. – семінарські заняття, 14 год. – практичні заняття, 84 год. – самостійна робота, 12 год. – модульний контроль. Вивчення здобувачами вищої освіти навчальної дисципліни «Психологія (інтегрований курс)» закінчується складанням іспиту (30 год.).

МОДУЛЬ I. «ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНОСТІ»

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення модулю I «Тренінг комунікативності», становить 30 год., із них 14 год. – практичні заняття, 2 год. – модульні роботи, 14 – самостійна робота.

Модулі	I						
Тема	Комунікативна компетентність як основа групової взаємодії						
Кількість балів за модуль	117 балів						
Практичні	11 бали	11 бали	11 балів	11 бали	11 бали	11 бали	11 бали
Теми практичних занять	Тема 1			Тема 2		Тема 3	
	№ 1 Знайомство	№ 2 Правила групової роботи	№3 Само-презентація	№ 4 Невербальна комунікація	№ 5 Вербальна комунікація	№ 6 Конфлікти та їх подолання	№ 7 Групова згуртованість
Самостійна робота	5 балів			5 балів		5 балів	
Види поточного контролю	Модульний контроль № 1 (25 балів)						

МОДУЛЬ II. «ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення модулю II «Загальна та вікова психологія», становить 90 год. (3 кредити), з них 22 год. – лекційних, 20 год. семінарських, 6 год. – модульного контролю, самостійної роботи – 42 год., вивчення змістового модуля закінчується заліком. Коефіцієнт – 3,27.

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовний модуль II			Змістовн. модуль III				
Назва модуля	<i>Загальна та вікова психологія як наука</i>			<i>Вікові особливості розвитку особистості</i>			<i>Когнітивна та регулятивна сфера людини на всіх вікових етапах розвитку</i>				
Кільк. бал. модуль	85 балів			69 балів			107 балів				
Теми лекцій	Предмет, мета й завдання загальної та вікової психологічної науки. Загальна характеристика розвитку психіки в онтогенезі (1 бал)	Становлення психологічної науки. Методи психологічної науки (1 бал)	Пренатальна психологія. Особливості психічного розвитку новонародженого. Особливості психічного розвитку немовлят (1 бал).	Психологія раннього дитинства. Психологія дошкільника. Психологічний розвиток дитини молодшого шкільного віку (1 бал)	Психологія підлітка та психологія старшокласника (1 бал)	Специфіка психічного розвитку людини в різні періоди дорослості. Кризи дорослості (1 бал)	Відчуття. Сприймання. Увага, пам'ять. Мислення. Мова, уява (1 бал)	Афективна сфера. Воля як психічний процес (1 бал)	Мотиваційна сфера людини та спрямованість (1 бал) .	Загальне поняття про особистість. Сучасні психологічні теорії особистості. Загальна характеристика основних вітчизняних теорій особистості (1 бал)	Індивідуально - типологічні особливості людини: поняття про темперамент та характер. Поняття задатків та здібностей (1 бал).
Семінарські заняття (1 бал за відвідування + 10 балів)	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	
Самостійна робота	10	10	15	10	10	10	15	10	10	10	
Види поточного контролю	Модульний контроль №1 (25 балів)			Модульний контроль №2 (25 балів)			Модульний контроль № 3 (25 балів)				
<p>Залік 261:100=2,61 Коефіцієнт – 2,61.</p>											

МОДУЛЬ III. «ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНА»

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення модулю III «Психологія педагогічна», становить 60 год. (2 кредити), з них 14 год. – лекційних, 14 год. – лсемінарських, 4 год. – модульного контролю, 28 год. – самостійної роботи. Коефіцієнт – 2,39.

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовний модуль II		
Назва модуля	<i>Загальні основи педагогічної науки. Навчання і виховання як феномени педагогічної психології</i>				Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя		
Кільк. бал. модуль	133 балів				106 балів		
Теми лекцій	1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки (1 бал).	2. Методи педагогічної психології (1 бал)	3. Розвиток і психологія навчання. Характеристика навчальної діяльності (1 бал)	4. Розвиток і виховання. Психологія виховання і самовиховання (1 бал)	5. Психологія педагогічної діяльності (1 бал)	6. Психологія особистості вчителя (1 бал)	7. Педагогічне спілкування (1 бал)
Семінарські заняття (1 бал за відвідування + 10 балів)	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів
Самостійна робота	15	15	15	15	15	15	15
Види поточного контролю	Модульний контроль №1 (25 балів)				Модульний контроль №2 (25 балів)		
239 балів							
Комплексний іспит «Психологія» інтегрований курс = 40 балів.							
117+261+239=617:60=10,2 Коефіцієнт = 10,2 . За курс – 60 балів.							

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ І. ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНОСТІ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ГРУПОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Тема 1: Базові засади комунікативної взаємодії

Практичне заняття 1.

Вступ до тренінгу. Мета, завдання тренінгу.

Визначення очікувань учасників тренінгу.

Вправа на знайомство: «Ім'я по колу».

Вправа: «Представлення себе рухом».

Вправа: «Створення бейджика».

Практичне заняття 2.

Обговорення необхідності правил в житті та в групі

Формування правил групової взаємодії.

Прийняття правил групової взаємодії.

Вправа «Інтерв'ю».

Вправа «Спільне та відмінне»

Практичне заняття 3.

Сутність самопрезентації

Вправа «Ім'я на долоні»

Самопрезентація учасників групи

Вправа «Створення групового малюнку»

Рекомендована література:

1. Безпалько О. Спілкуємось та діємо: Навч.-метод. посіб / О. Безпалько, Ж. Савич – К., 2002. – 112 с.
2. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга: Учебное пособие / И. В. Вачков. – М.: Академия, 2001. – 224 с.
3. Грецов А.Г. Тренинг общения для подростков / Грецов А.Г.. – СПб.: Питер, 2008. – 160с.
4. Семиченко В.А. Психология спілкування / Семиченко В.А.. – К.: «Магістр-С», 1998. – 152 с.
5. Сמיד Р. Групповая работа с детьми и подростками / Р.Смит – М.: Генеза, 1999. – 272 с.
6. Фопель К. Технология ведення тренінга. Теория и практика / Фопель К. – М.: Генезис, 2003. – 272 с.

Тема 2: Техніки ефективної комунікації

Практичне заняття 4.

Самоаналіз особистісної комунікативної компетентності.

Значення невербального спілкування для ефективної комунікації.

Вправа «Дзеркало».

Вправа «Передай емоцію».

Вправа «Скульптура»

Практичне заняття 5.

Особливості вербального спілкування.

Засоби вербального спілкування.

Вправа «Асоціації».

Вправа «Компліменти».

Вправа «А чому б і ні?».

Рекомендована література:

1. Безпалько О. Спілкуємось та діємо: Навч.-метод. посіб / О. Безпалько, Ж. Савич – К., 2002. – 112 с.
2. Дерябо С. Гроссмейстер общения / С. Дерябо, В. Ясвин. – Питер: Смысл; 2004, –192 с.
3. Рай Л. Развитие навыков эффективного общения / Лесли Рай. – СПб.: Питер, 2002. – 288 с.
4. Пиз А. Язык разговора / Алан Пиз, Алан Гарнер. – Санкт-Петербург: «Издательский дом Гутенберга», 2000. – 146 с.
5. Семиченко В.А. Психологія спілкування / Семиченко В.А.. – К.: «Магістр-С», 1998. – 152 с.

Тема 3: Комунікативна взаємодія в групі

Практичне заняття 6.

Конфліктні ситуації у спілкуванні та їх подолання.

Конструктивна критика. Я – повідомлення.

Вправа «Місток».

Вправа «М'яу».

Вправа «Приміряння ролей».

Практичне заняття 7.

Сутність групової згуртованості

Вправа «Вірш про нас»

Вправа «Спільний проект»

Створення назви групи, герба групи, вибір лідерів групи

Рефлексія тренінгу комунікативності

Рекомендована література:

1. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга: Учебное пособие / И. В. Вачков. – М.: Академия, 2001. – 224 с.
2. Заняття психолога з підлітками / Упорядник Т.Гончаренко. – К.: Вид. дім «Шкільний світ», 2006. – 120 с.
3. Сמיד Р. Групповая работа с детьми и подростками / Р.Смит – М.: Генеза, 1999. – 272 с.
4. Фопель К. Технология ведения тренинга. Теория и практика / Фопель К.. – М.: Генезис, 2003. – 272 с.

МОДУЛЬ II. ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II. ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Семінар 1

Тема: Предмет, мета й завдання загальної та вікової психологічної науки. Загальна характеристика розвитку психіки в онтогенезі – 2 год.

План заняття

Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Витоки психологічного знання.
2. Історія виникнення та розвитку загальної та вікової психології.
3. Предмет та об'єкт загальної та вікової психології.
4. Методологічні принципи загальної та вікової психології.
5. Взаємозв'язок загальної та вікової психології та інших наук.
6. Галузі загальної та вікової психології.

Рекомендована література

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр.для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3-тє вид.].

- К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
  3. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
  4. Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О. В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.]; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Каравела , 2011. - 464 с.
  5. Психология человека от рождения до смерти / [под ред. А.А. Реана]. – СПб.: пройм ЕВРОЗНАК, 2006. – 651 с.
  6. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
  7. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. - К.: Академвидав, 2005.

Семінар 2

Тема: Становлення психологічної науки. Методи психологічної науки – 2 год.

План заняття

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Загальні вимоги до організації психологічних досліджень.
  2. Спостереження як метод дослідження: види, правила організації і проведення.
  3. Сутність психологічного експерименту. Види експерименту.
  4. Основні типи психологічних тестів.
  5. Опитування, бесіда, анкетування, інтерв'ю – як методи отримання психологічної інформації.
  6. Соціометрія як метод соціальної психології: суть, правила проведення, обробка і інтерпретація результатів.
  7. Становлення загальної та вікової психології як самостійних наук.
2. Виконання тестового завдання.

Рекомендована література

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр. для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3-тє вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
4. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. - 112 с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
6. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.
7. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. - К.: Академвидав, 2005.

Семінар 3

Тема: Пренатальна психологія. Особливості психічного розвитку новонародженого – 2 год.

План заняття

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Пренатальний період розвитку. Криза новонародженості. Фаза новонародженого.
  2. Соціальна ситуація розвитку новонародженого: дитина психологічно злита з матір'ю, єдність: "Дорослий → Дитина".
  3. Основні новоутворення.
  4. Анатомо-фізіологічна характеристика і функціонування головного мозку дитини в період новонародженості.
  5. Психічний розвиток дитини першого року життя. Розвиток форм спілкування протягом першого року.
  6. Криза першого року життя.
2. Перевірка виконання самостійної роботи .

Рекомендована література

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр. для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3- те вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
4. Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О. В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.]; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Каравела , 2011. - 464 с.
5. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. - 112 с.
6. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 128 с.
7. Психология человека от рождения до смерти / [под ред. А.А. Реана]. – СПб.: пройм ЕВРОЗНАК, 2006. – 651 с.
8. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
9. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. - К.: Академвидав, 2005.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Семінар 4

Тема: Психологія раннього дитинства. Психологія дошкільника. Психологічний розвиток дитини молодшого шкільного віку (2 год.)

План заняття

1. Теоретична частина.
  - Понятійно-категоріальний апарат теми.
    1. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві.
    2. Особливості розвитку психічних пізнавальних процесів у ранньому дитинстві.
    3. Загальна характеристика анатомо-фізіологічних особливостей дошкільника.
    4. Соціальна ситуація розвитку в дошкільному віці.
    5. Особливості спілкування дошкільника з ровесниками. Ситуативно-ділова форма спілкування. Позаситуативно-ділова форма спілкування у старших дошкільників.
    6. Формування особистості дитини молодшого шкільного віку. Основні новоутворення молодшого школяра: довільність психічних процесів, розвиток внутрішнього плану дій, рефлексія, мотив досягнення успіху.
    7. Основне протиріччя віку: відставання морального розвитку від інтелектуального.
    8. Криза 7 років.

2. Перевірка виконання тестового завдання.
3. Робота над психологічними задачами.

Рекомендована література

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр.для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3- те вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
4. Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О. В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.]; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Каравела , 2011. - 464 с.
5. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. - 112 с.
6. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
7. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.

Семінар 5

Тема: Психологія підлітка та психологія старшокласника (2 год.).

План заняття

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Особливості фізичного і фізіологічного розвитку підлітка.
  2. Соціальна ситуація розвитку підлітка. Теоретичні підходи до проблеми «кризи» в підлітковому періоді. Переорієнтація спілкування з дорослими на спілкування з ровесниками. Перебудова взаємин з дорослим. Емансипація дитини від батьків. Спілкування з однолітками як провідна діяльність підліткового віку.
  3. Особистісний розвиток підлітка.
  4. Соціальна ситуація розвитку старшокласника.
  5. Психосексуальний розвиток в юнацькому віці.
  6. Учбово-професійна діяльність як провідний вид діяльності.
2. Перевірка виконання самостійної роботи.
  3. Робота над задачами.

Рекомендована література

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр.для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3- те вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
4. Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О. В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.]; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Каравела , 2011. - 464 с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
6. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.

Семінар 6

Тема: Специфіка психічного розвитку людини в різні періоди дорослості.

Кризи дорослості (2 год.)

План заняття

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Біологічні, психічні, духовні аспекти життя людини.
2. Фактори і закономірності розвитку дорослого.
3. Психічна зрілість: зміст і структура.
4. Проблеми періодизації психічного розвитку дорослої людини.
5. Періоди і фази дорослості.
6. Анатомо-фізіологічні особливості дорослості.
7. Психосоціальний та пізнавальний розвиток дорослості.
8. Кризи дорослості.

2. Виконання тестового завдання.

Рекомендована література

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр. для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М. Й. – [3-тє вид.] – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю. Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
4. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. - 112 с.
5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 128 с.
6. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М. В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
7. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: Навчальний посібник. - К.: Академвидав, 2005.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. КОГНІТИВНА ТА РЕГУЛЯТИВНА СФЕРА ЛЮДИНИ НА ВСІХ ВІКОВИХ ЕТАПАХ РОЗВИТКУ

Семінар 7

Тема: Відчуття. Сприймання. Увага, пам'ять. Мислення. Мова, уява (2 год.)

План заняття

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Поняття про відчуття та сприймання як початкова ланка пізнавального процесу.
  2. Психофізіологічні механізми відчуття та сприймання.
  3. Поняття про сприймання.
  4. Властивості сприймання: предметність, цілісність, структурність, константність, осмисленість.
  5. Поняття про увагу.
  6. Психофізіологічні механізми уваги.
  7. Поняття про пам'ять.
  8. Процеси та закономірності пам'яті.
  9. Поняття про мислення. Види мислення.
  10. Мова і мовлення як психічні процеси.
  11. Фізіологічні основи уяви. Види уяви. Уява і фантазія. Місце уяви в творчому процесі.
- #### 2. Перевірка виконання тестового контролю.

Рекомендована література

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр.для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3- те вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
4. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
5. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.
6. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. - К.: Академвидав, 2005.

Семінар 8

Тема: Афективна сфера. Воля як психічний процес (2 год.)

План заняття

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Поняття про емоцію.

2. Теорії емоцій: концепції І. Герберта, В.Вундта, Ч. Дарвіна, Джеймса-Ланге.

Інформаційна теорія В.П.Симонова.

3. Психофізіологічні основи емоцій і почуттів.

4. Поняття про волю.

5. Основні психологічні теорії волі (екзистенціалізм, біхевіоризм, психоаналітичні концепції, підхід І.П.Павлова, концепція волі у працях М.О.Бернштейна.)

6. Фізіологічні основи волі.

7. Боротьба мотивів та виконання прийнятого рішення.

2. Перевірка виконання самостійної роботи.

3. Виконання тестового завдання.

Рекомендована література

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр.для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3- те вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
4. Психология человека от рождения до смерти / [под ред. А.А. Реана]. – СПб.: пройм ЕВРОЗНАК, 2006. – 651 с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
6. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.
7. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. - К.: Академвидав, 2005.

Семінар 9

Тема: Мотиваційна сфера та спрямованість особистості (2 год)

План заняття

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Поняття спрямованості особистості та її види.
  2. Поняття про потреби. Ієрархічна теорія потреб людини А. Маслоу.
  3. Поняття мотиваційної сфери та її характеристика.
  4. Особливості формування і розвитку мотиваційної сфери.
2. Перевірка виконання тестового контролю.

Рекомендована література

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр.для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3-тє вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
3. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. - 112 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 128 с.
5. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.
6. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. - К.: Академвидав, 2005.

Семінар 10

***Тема: Загальне поняття про особистість. Сучасні психологічні теорії особистості.
Загальна характеристика основних вітчизняних теорій особистості.***

План заняття

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Особистість як центральна психологічна категорія. Аналіз супутніх понять.
2. Структура особистості.
3. Взаємозв'язок біологічного і соціального в особистості з точки зору психологічної науки.
4. Фактори формування особистості. Поняття соціалізації.
5. Особистість як суб'єкт і об'єкт міжіндивідуальних взаємин. Спілкування як вид взаємодії.
6. Тлумачення особистості в теоріях фрейдизму та неофрейдизму (З.Фрейд, К.Юнг, А.Адлер, К.Хорні, Е.Фромм).
7. Біхевіоризм про сутність та прояви особистості (Ф.Скіннер, Д.Уотсон).
8. Теорії соціального научіння (А.Бандура, Н.Міллер, Дж.Доллард, Р.Сіре).
9. Трагування поняття особистості представниками гуманістичної психології (А.Маслоу, К.Роджерс).
9. Погляди вітчизняних психологів на природу та сутність особистості (Л.Виготський, С.Рубінштейн, О.Леонтьєв, Г.Костюк).

2. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр.для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3-тє вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
3. Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О. В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.]; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Каравела , 2011. - 464 с.
4. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. - 112 с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.

- с.
6. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.
  7. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. - К.: Академвидав, 2005.

МОДУЛЬ III. ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНА

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ V. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ. НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ЯК ФЕНОМЕНИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Семінар 1

Тема: Навчання та його ефективність (2 год.)

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Навчання та його види.
  2. Психологічні особливості засвоєння і розуміння учнями знань і понять.
  3. Психологічні засади формування вмінь і навичок.
  4. Чинники, які впливають на ефективність навчання:
    - а) зміст та процес навчання;
    - б) особистість дитини;
    - в) особистість вчителя.
2. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник / І. С. Булах, Л. В. Долинська; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2002. - 114 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник. / За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук та ін. - К.: Просвіта, 2001. - 416 с.15.
3. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
4. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Курс лекцій. - К., 2000. - 100 с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
6. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.

Семінар 2

Тема: Психологічні особливості навчальної діяльності (2 год.)

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Навчальна діяльність, її психологічні особливості та структура.
  2. Мотив і мотивація навчальної діяльності. Класифікація мотивів навчальної діяльності.
  3. Вікові особливості мотивації навчальної діяльності та уміння школярів учитися.
  4. Психологічна характеристика навчальних дій, операцій та способів навчальної діяльності.
  5. Невстигаючі діти, їх особливості. Психологічні причини невстигання.
  6. Способи активізації навчальної діяльності учнів.
2. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник / І. С. Булах, Л. В. Долинська; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2002. - 114 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник. / За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук та ін. - К.: Просвіта, 2001. - 416 с.15.
3. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Курс лекцій. - К., 2000. - 100 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 128 с.
5. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.

Семінар 3

Тема: Психологія виховання і перевиховання (2 год.)

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Поняття про виховання. Психологічні механізми формування особистості.
2. Виховна робота та її ефективність.
3. Поняття про перевиховання. Передумови перевиховання.
4. Важковиховуваність, її причини. Типи важковиховуваних підлітків.

2. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник / І. С. Булах, Л. В. Долинська; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2002. - 114 с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Курс лекцій. - К., 2000. - 100 с.
4. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.

Семінар 4

Тема: Психологічна служба в системі освіти (2 год.)

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Основні напрями діяльності та завдання психологічної служби в системі освіти.
2. Структура психологічної служби в системі освіти.
3. Кваліфікаційні вимоги, права та обов'язки практичного психолога.
4. Етичний кодекс практичного психолога.

2. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник / І. С. Булах, Л. В. Долинська; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2002. - 114 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник. / За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук та ін. - К.: Просвіта, 2001. - 416 с.15.
3. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
4. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Курс лекцій. - К., 2000. - 100 с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. –

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI. ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Семінар 5

Тема: Психологія педагогічної діяльності (2 год.)

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Педагогічна діяльність, її особливості.
2. Структура педагогічної діяльності: мотивація, педагогічні цілі та задачі, предмет, педагогічні засоби і способи, продукт і результат.
3. Функції педагогічної діяльності: цілеутворюючі та організаційно-структурні.
4. Суперечності педагогічної діяльності.
5. Рівні продуктивності педагогічної діяльності.
6. Стили педагогічної діяльності.

2. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник / І. С. Булах, Л. В. Долинська; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2002. - 114 с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Курс лекцій. - К., 2000. - 100 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 128 с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.

Семінар 6

Тема: Психологічна характеристика особистості вчителя (2 год.)

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Структура особистості за К.К. Платоновим. Професійно значущі якості особистості вчителя.
2. Педагогічні здібності вчителя та їх розвиток.
3. Стиль педагогічної діяльності, його основні ознаки.
4. Особистість вчителя в молодшій, основній та старшій школах.
5. Сучасний педагог. Вимоги до його особистісних та професійних якостей.

2. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник / І. С. Булах, Л. В. Долинська; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2002. - 114 с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Курс лекцій. - К., 2000. - 100 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 128 с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. –

Семінар 7

Тема: Педагогічне спілкування (2 год.)

1. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Поняття про педагогічне спілкування, функції та етапи педагогічного спілкування.
2. Поняття про стиль педагогічного спілкування, його види.
3. Бар'єри, які заважають ефективності педагогічного спілкування.
4. Культура педагогічного спілкування.

2. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник / І. С. Булах, Л. В. Долинська; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2002. - 114 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник. / За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук та ін. - К.: Просвіта, 2001. - 416 с.15.
3. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
4. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Курс лекцій. - К., 2000. - 100 с.
5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 128 с.
6. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ I. ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНОСТІ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ГРУПОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Тема 1. Базові засади комунікативної взаємодії (6 годин)

Визначіть 5 найважливіших характеристик особистості, що сприяє ефективному спілкуванню. Проранжуйте їх та обґрунтуйте свою думку. Проаналізуйте наскільки ці характеристики притаманні вам.

Тема 2. Техніки ефективної комунікації (4 години).

Ознайомтесь з схемою емоцій за Келлерманом та Плутчиком. Оберіть 5 емоцій які ви частіше переживаєте в своєму житті. Проаналізуйте в яких ситуаціях виникають обрані емоції і як ви їх проявляєте.

Тема 3. Комунікативна взаємодія в групі (4 години).

Визначте основні причини конфліктів та непорозумінь в навчальній групі. Запропонуйте шляхи їх розв'язання.

МОДУЛЬ II. ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Тема 1. Предмет, мета й завдання загальної та вікової психологічної науки. Загальна характеристика розвитку психіки в онтогенезі (2 год)

1. Ознайомтесь з відомими вітчизняними та зарубіжними психологічними концепціями.
2. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 2. Становлення психологічної науки. Методи психологічної науки. (2 год.)

1. Охарактеризуйте підходи науковців до класифікації психологічних методів.
2. Скласти глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 3. Пренатальна психологія. Особливості психічного розвитку новонародженого. Особливості психічного розвитку немовлят (2 год)

1. Дайте загальну характеристику анатомо-фізіологічного розвитку немовляти.
2. Охарактеризуйте кризу першого року життя.
3. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Тема 4. Психологія раннього дитинства. Психологія дошкільника. Психологічний розвиток дитини молодшого шкільного віку (2 год.)

1. Охарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку в ранньому дитинстві.
2. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 5. Психологія підлітка та психологія старшокласника (2 год.).

1. Охарактеризуйте міжособистісні стосунки в ранній юності: дружба і кохання.
2. Скласти глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 6. Специфіка психічного розвитку людини в різні періоди дорослості. Криза дорослості (2 год.)

1. Проаналізуйте кризи періоду дорослості: криза спустошеності, криза безперспективності, кризи здоров'я, кризи значущих стосунків, кризи особистісної автономії, кризи самореалізації, кризи життєвих помилок.
2. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. КОГНІТИВНА ТА РЕГУЛЯТИВНА СФЕРА ЛЮДИНИ НА ВСІХ ВІКОВИХ ЕТАПАХ РОЗВИТКУ

Тема 7. Відчуття. Сприймання. Увага, пам'ять. Мислення. Мовлення, уява (4 год.)

1. Проаналізуйте поняття відчуття та сприймання як початкові ланки пізнавального процесу.
2. Охарактеризуйте поняття мова і мовлення.
3. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 8. Афективна сфера. Воля як психічний процес (2 год)

1. Проаналізуйте теорії емоцій: концепції І. Герберта, В.Вундта, Ч. Дарвіна, Джеймса-Ланге. Інформаційна теорія В.П.Симонова.
2. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 9. Мотиваційна сфера та спрямованість особистості (2год)

1. Проаналізуйте психологічні теорії мотивації.
2. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 10. Загальне поняття про особистість. Сучасні психологічні теорії особистості. Загальна характеристика основних вітчизняних теорій особистості (6 год).

1. Здійсніть аналіз зарубіжних психологічних теорій особистості.
2. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 11. Індивідуально-типологічні особливості людини: поняття про темперамент та характер. Поняття задатків та здібностей (6 год).

1. Охарактеризуйте теорії темпераменту: гуморальна теорія Гіппократа, психологічна характеристика типів темпераменту за І Кантом, теорія П. Лесгафта.
2. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

МОДУЛЬ III. ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНА

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ V. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ. НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ЯК ФЕНОМЕНИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки (4 год).

1. Взаємозв'язок розвитку і навчання. Проблема співвідношення розвитку і навчання у зарубіжній та вітчизняній психології.
2. Дослідження інтелектуального розвитку дитини та його зв'язку з навчанням в теорії Ж. Піаже.
3. Скласти глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 2. Історія становлення педагогічної психології. Методи дослідження (4 год).

1. Ознайомтесь з працями відомих вітчизняних психологів Д.Б. Ельконіна, В.В. Давидова, П.Я. Гальперіна, Г.С. Костюка, Л.Н. Ланди, Н.Ф. Талізінної, Л.Б. Ітельсона, В.А.

Крутецького, Л.В. Занкова та інших, де порушувались актуальні проблеми педагогічної психології.

2. Ознайомтесь з працями А. Біне, Ст. Холла, Дж. Селлі, А. Гезелла, К. Бюлера, Б. Скіннера, Ж. Піаже, Дж. Брунера та ін.
3. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 3. Розвиток і психологія навчання. Характеристика навчальної діяльності (4 год).

1. Проблема співвідношення розвитку і навчання у зарубіжній та вітчизняній психології.
2. Наукові погляди Л.С.Виготського, Г.С.Костюка на взаємозв'язок психічного розвитку та навчання.
3. Скласти глосарій за лекційним матеріалом № 3.

Тема 4. Розвиток і виховання. Психологія виховання і самовиховання (4 год).

1. Розкрийте поняття навчання, навчання, учіння, навчальну діяльність.
2. Наведіть класифікацію видів навчання.
3. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI.
ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ**

Тема 5. Психологія педагогічної діяльності (4 год).

1. Охарактеризуйте педагогічну діяльність та її особливості.
2. Визначте суперечності педагогічної діяльності.
3. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 6. Психологія особистості вчителя (4 год).

1. Розкрийте сутність психології педагогічної саморегуляції.
2. Проаналізуйте проблему професійного вигорання вчителів та заходи запобігання.
3. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

Тема 7. Педагогічне спілкування (4 год).

1. Охарактеризуйте спілкування як основу педагогічної діяльності.
2. Проаналізуйте педагогічний такт і стиль спілкування.
3. Складіть глосарій за лекційним матеріалом.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

МОДУЛЬ I. ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНОСТІ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ГРУПОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ГРУПОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ		
Тема 1. Базові засади комунікативної взаємодії (6 годин).	Практичні заняття, модульний контроль	5
Тема 2. Техніки ефективної комунікації (4 години).		5
Тема 3. Комунікативна взаємодія в групі (4 години).		5

Разом за навчальним планом: 14 год.

Разом: 15 балів

МОДУЛЬ II. ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА		
Тема 1. Предмет, мета й завдання загальної та вікової психологічної науки. Загальна характеристика розвитку психіки в онтогенезі (2год)	Семінарські заняття, модульний контроль, залік	10
Тема 2. Становлення психологічної науки. Методи психологічної науки (2 год.).		10
Тема 3. Пренатальна психологія. Особливості психічного розвитку новонародженого. Особливості психічного розвитку немовлят (2год)		15
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ		
Тема 4. Психологія раннього дитинства. Психологія дошкільника. Психологічний розвиток дитини молодшого шкільного вік (2 год.)	Семінарські заняття, модульний контроль, залік	10
Тема 5. Психологія підлітка та психологія старшокласника (2 год.).		10
Тема 6. Специфіка психічного розвитку людини в різні періоди дорослості. Криза дорослості (2 год.)		10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. КОГНІТИВНА ТА РЕГУЛЯТИВНА СФЕРА ЛЮДИНИ НА ВСІХ ВІКОВИХ ЕТАПАХ РОЗВИТКУ		
Тема 7. Відчуття. Сприймання. Увага, пам'ять. Мислення. Мовлення, уява (6 год.)	Семінарські заняття, модульний контроль, залік	15
Тема 8. Афективна сфера. Воля як психічний процес (6 год)		10
Тема 9. Мотиваційна сфера та спрямованість особистості (6 год)		10
Тема 10. Загальне поняття про особистість. Сучасні психологічні теорії особистості. Загальна характеристика основних вітчизняних теорій особистості (6 год).		10
Тема 11. Індивідуально-типологічні особливості людини: поняття про темперамент та характер. Поняття задатків та здібностей (6 год).		10
<i>Разом за навчальним планом:42 год.</i>		<i>Разом: 120 балів</i>

МОДУЛЬ III. ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний	Бали
--------------------------------	-------------	------

	контроль	
II семестр		
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ V. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ. НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ЯК ФЕНОМЕНИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ		
Тема 1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки (4 год).	Семінарські заняття, модульний контроль.	15
Тема 2. Історія становлення педагогічної психології. Методи дослідження (4 год).		15
Тема 3. Розвиток і психологія навчання. Характеристика навчальної діяльності (4 год).		15
Тема 4. Розвиток і виховання. Психологія виховання і самовиховання (4 год).		15
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ VI. ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ		
Тема 5. Психологія педагогічної діяльності (4 год).	Семінарські заняття, модульний контроль.	15
Тема 6. Психологія особистості вчителя (4 год).		15
Тема 7. Педагогічне спілкування (4 год)		15
Разом за навчальним планом: 28 год.		Разом 105 балів

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Навчальні досягнення студента з дисципліни «Психологія (інтегрований курс)» оцінюються за системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у Європейську кредитну трансферно-накопичувальну систему (ECTS) шкалу подано у табл. 7.1, табл. 7.2.

Таблиця 7.1

Система оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни «Психологія (інтегрований курс)»

Вид діяльності	Бал
Модуль 1. «Тренінг комунікативності»	117
Модуль 2. «Загальна та вікова психологія»	261
Модуль 3. «Психологія педагогічна»	239
РАЗОМ	617
РОЗРАХУНОК БАЛІВ ЗА КОЕФІЦІЄНТОМ	617:60=10,2
ІСПИТ	40

У процесі оцінювання навчальних досягнень студента застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; звіт, реферат, есе.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Результати навчання студентів щодо опанування навчальної дисципліни оцінюються за 100-бальною шкалою. Переведення результатів, отриманих за 100-бальною шкалою оцінювання в шкалу за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС) здійснюється за наступною схемою, щоподана у табл. 7.2.

Порядок переведення результатів, отриманих за 100-бальною шкалою оцінювання, в шкалу за системою ЄКТС

Таблиця 7.2

Оцінка ЄКТС	Оцінка за шкалою Університету	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
F	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
Fx	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• *Словесні*: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, практичні, пояснення, розповідь, бесіда.

• *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

• *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ навчальні посібники;
- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ презентації теоретичного матеріалу в Power Point
- ✓ контрольні завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.

X. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

Питання у білетах розташовані наступним чином:

I питання: тестові завдання (10 балів)

Питання загально-психологічного блоку

II питання: (10 балів)

1. Особливості застосування загальнонаукових методів у віковій психології.
2. Розвиток пізнавальної сфери в молодшому шкільному віці.
3. Поняття про психологічний вік. Вікова періодизація психічного розвитку.
4. Особливості розумового розвитку юнаків.
5. Стадії пренатального розвитку дитини, їх значення для формування психіки дитини.
6. Сімейні зміни в пізній дорослості.
7. Початкова шкільна дезадаптація: причини, вияви та способи профілактики й корекції.
8. Криза середини життя, її детермінація та перебіг.
9. Формування особистості дитини раннього віку.
10. Фізичні зміни та функціонування інтелекту в ранньому дорослому віці.
11. Роль біологічної основи як фактору психічного розвитку особистості.
12. Особливості спілкування підлітків з однолітками.
13. Психологічні особливості новонародженого.
14. Побудова родинних взаємин людиною раннього дорослого віку.
15. Формування особистості дошкільняти.
16. Особливості когнітивної сфери особистості в ранній дорослості.
17. Розвиток мовлення дитини в дошкільному дитинстві.
18. Криза 17-ти років, її причини, симптоматика та конструктивне подолання.
19. Поняття про психічний розвиток, його особливості.

20. Вплив фізичного розвитку підлітка на його психічну сферу; проблема «пубертатного стрибка».
21. Розвиток пізнавальної сфери переддошкільника.
22. Розгортання професійного циклу в ранній дорослості.
23. Розвиток мовлення в немовлячому віці.
24. Особливості роботи інтелекту в пізньому дорослому віці.
25. Взаємозв'язок фізичного та психічного розвитку немовляти.
26. Формування особистості учня початкової школи.
27. Визначення психології як науки..
28. Основні галузі психології.
29. Місце загальної психології в системі наук.
30. Основні методологічні принципи в психології.
31. Методи вивчення психіки.
32. Спостереження: умови, види, переваги, недоліки.
33. Експеримент: поняття про метод, етапи, види.
34. Психодіагностичні методи: тести та їх види, опитування, інтерв'ю, анкета, соціометрія, бесіда.
35. Центральна нервова система
36. Умовні та безумовні рефлекси.
37. Мозок та психіка людини..
38. Природа людської свідомості.
39. Виникнення та розвиток свідомості.
40. Співвідношення понять "людина", "індивід", "особистість", "індивідуальність".
41. Структура особистості за А.В.Петровським.
42. Психологічна структура особистості.
43. Формування і розвиток особистості. Спрямованість особистості.
44. Діяльність. Її характеристика (потреби, мотиви, цілі, предмет, засоби, структура).
45. Діяльність і активність. Діяльність і поведінка. Види діяльності.
46. Поняття про відчуття. Фізіологічні основи відчуттів. Види відчуттів і їх класифікація. Загальні якості та закономірності відчуттів.
47. Сприймання як психічний пізнавальний процес. Основні властивості сприймання. Фізіологічні основи сприймання.. Порушення сприймання: гіперстезія, гіпостезія, галюцинації та ілюзії.
48. Основні відмінності відчуттів і сприймання. Види сприймання. Сприймання простору, руху і часу.
49. Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги. Основні властивості уваги. Функції уваги. Види уваги. Поняття про розсіяність, її причини і види.
50. Пам'ять як психічний пізнавальний процес. Основні теорії пам'яті. Фізіологічні основи пам'яті. Види пам'яті та їх класифікація. Процеси пам'яті. Індивідуальні відмінності пам'яті.
51. Мислення як процес пізнавальної діяльності, його особливості. Основні етапи мисленнєвого процесу. Відмінність мислення від інших пізнавальних процесів.
52. Види і рівні мислення. Логічні операції та форми мислення. Індивідуально-психологічні характеристики мислення.
53. Уява як особлива форма людської психіки, її значення та специфіка. Фізіологічні основи уяви. Види уяви. Функції уяви.
54. Способи створення нових образів. Уява і органічні процеси.
55. Мовлення як психічний пізнавальний процес. Мовлення і мова. Функції мовлення. Види мовлення. Розвиток мовлення. Індивідуальні особливості мовлення.
56. Поняття про темперамент. Історія уявлень про темперамент. Вчення І.Павлова про типи нервової системи. Властивості темпераменту.

57. Темперамент і особистість. Темперамент і стиль діяльності. Психологічна характеристика типів темпераменту.
58. Поняття про характер. Риси характеру, їх класифікація. Формування характеру та його структура. Характер і темперамент.
59. Типології характерів.
60. Здібності, їх значення. Види здібностей. Здібності і задатки.
61. Здібності, обдарованість, талант, геніальність. Розвиток здібностей
62. Поняття про емоції і почуття. Їх особливості та характеристика. Функції емоцій і почуттів, способи їх вираження.
63. Класифікація емоцій і почуттів. Вищі почуття. Будова емоційності особистості.
64. Воля як форма відображення дійсності. Фізіологічні механізми волі. Характеристика вольового акту.
65. Основні властивості волі. Розвиток волі. Етапи вольових дій.

Питання психолого-педагогічного блоку

1. Розкрийте зміст поняття педагогічна психологія як галузь психологічної науки.
2. Розкрийте особливості культури педагогічного спілкування.
3. Розкрийте проблеми і основні задачі педагогічної психології.
4. Зазначте бар'єри, які заважають ефективності педагогічного спілкування.
5. Зазначте взаємозв'язок педагогічної психології з іншими науками.
6. Окресліть поняття про стиль педагогічного спілкування та його види.
7. Зазначте особливості історичного становлення педагогічної психології.
8. Окресліть поняття про педагогічне спілкування, функції та етапи педагогічного спілкування.
9. Розкрийте методи дослідження в педагогічній психології.
10. Зазначте основні особливості сучасного педагога. Вимоги до його особистісних та професійних якостей.
11. Окресліть загальні принципи побудови психолого-педагогічного дослідження.
12. Зазначте стиль педагогічної діяльності та розкрийте його основні ознаки.
13. Зазначте основні особливості педолого-орієнтованої концепції навчання П. П. Блонського.
14. Окресліть педагогічні здібності вчителя та їх розвиток.
15. Вкажіть основні елементи культурно-історичної концепції розвитку особистості Л. С. Виготського.
16. Розкрийте професійно значущі якості особистості вчителя.
17. Вкажіть особливості теорії поетапного формування розумових дій П. Я. Гальперіна.
18. Зазначте кваліфікаційні вимоги, права та обов'язки практичного психолога.
19. Вкажіть особливості теорії навчальної діяльності Д. Б. Ельконіна і В. В. Давидова.
20. Розкрийте особливості етичного кодексу практичного психолога.
21. Зазначте основні етапи теорія розвиваючого навчання Л. В. Занкова.
22. Вкажіть задачі, структуру та функції психологічної служби в системі освіти.
23. Вкажіть проблеми співвідношення розвитку і навчання у зарубіжній та вітчизняній психології.
24. Характеризуйте стилі педагогічної діяльності.
25. Розкрийте поняття про наuczіння. Вкажіть рівні та типи наuczіння.
26. Окресліть особливості педагогічна діяльність. Зазначте рівні її продуктивності.
27. Вкажіть філогенетичні та онтогенетичні фактори формування особистості.
28. Зазначте характеристику вольових якостей людини.
29. Вкажіть поняття про наuczіння, учіння, навчальну діяльність та навчання, їх співвідношення.
30. Зазначте поняття про перевиховання. Окресліть передумови перевиховання.
31. Вкажіть поняття про научуваність. Окресліть види та прояви научуваності.

32. Зазначте особливості виховної роботи та її ефективність.
33. Зазначте принципи та організація проблемного навчання.
34. Вкажіть основні чинники формування особистості учня.
35. Зазначте особливості програмованого навчання. Вкажіть його особливості.
36. Окресліть поняття педагогічна оцінка як засіб стимулювання: її види та умови ефективності.
37. Вкажіть особливості поняття навчання та окресліть його види.
38. Зазначте структуру педагогічної діяльності.
39. Вкажіть психологічні особливості засвоєння і розуміння учнями знань і понять.
40. Зазначте особливості педагогічна діяльність, її особливості та функції.
41. Зазначте психологічні засади формування вмінь і навичок.
42. Окресліть поняття мотивація та вкажіть особливості продуктивність педагогічної діяльності.
43. Вкажіть чинники, які впливають на ефективність навчання.
44. Зазначте особливості педагогічної спрямованості: поняття та структура.
45. Окресліть навчання в контексті гуманістичної психології.
46. Вкажіть поняття самооцінка в структурі професійної Я-концепції педагога.
47. Вкажіть поняття про навчальну діяльність та її психологічні особливості.
48. Вчитель як суб'єкт педагогічної діяльності. Охарактеризуйте професійну самосвідомість педагога.
49. Зазначте структуру навчальної діяльності.
50. Окресліть психологію самовиховання: завдання, структура, етапи.
51. Зазначте класифікацію мотивів навчальної діяльності.
52. Окресліть поняття про виховуваність та вихованість. Вкажіть показники і критерії вихованості.
53. Вкажіть психологічні характеристики навчальних дій, операцій та способів навчальної діяльності.
54. Окресліть поняття важковиховуваності, її причини. Зазначте типи важковиховуваних підлітків.
55. Окресліть особливості програмованого навчання. Вкажіть його особливості.
56. Зазначте поняття про виховання. Вкажіть психологічні механізми формування особистості.
57. Зазначте структуру навчальної діяльності.
58. Охарактеризуйте особливості невстигаючих дітей, вкажіть їх особливості. Зазначте психологічні причини невстигання.
59. Окресліть особливості педагогічної спрямованості: поняття та структура.
60. Зазначте особливості психологічної готовності до вступу в школу.

III питання практичного характеру: (10 балів)

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

МОДУЛЬ I. «ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНОСТІ»

Основна література:

1. Безпалько О. Спілкуємось та діємо: Навч.-метод. посіб / О. Безпалько, Ж. Савич – К., 2002. – 112 с.
2. Дерябо С. Гроссмейстер общения / С. Дерябо, В. Ясвин. – Питер: Смысл; 2004, –192 с.
3. Рай Л. Развитие навыков эффективного общения / Лесли Рай. – СПб.: Питер, 2002. – 288 с.
4. Пиз А. Язык разговора / Алан Пиз, Алан Гарнер. – Санкт-Петербург: «Издательский дом Гутенберга», 2000. – 146 с.
5. Семиченко В.А. Психологія спілкування / Семиченко В.А. – К.: «Магістр-С», 1998. – 152 с.

Додаткова

1. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга: Учебное пособие / И. В. Вачков. – М.: Академия, 2001. – 224 с.
2. Грецов А.Г. Тренинг общения для подростков / Грецов А.Г. – СПб.: Питер, 2008. – 160с.
3. Заняття психолога з підлітками / Упорядник Т.Гончаренко. – К.: Вид. дім «Шкільний світ», 2006. – 120 с.
4. Психогимнастика в тренинге / Под ред. Н.Ю. Хрящевой. – СПб.: Речь, Институт Тренинга, 2001. – 256 с.
5. Рязанова Д.В. Тренинг с подростками: с чего начать? / Д. В. Рязанова– М., 2003.
6. Сמיד Р. Групповая работа с детьми и подростками / Р.Смит – М.: Генеза, 1999. – 272 с.
7. Фопель К. Технология ведения тренинга. Теория и практика / Фопель К. – М.: Генезис, 2003. – 272 с.

МОДУЛЬ II «ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»

Основна література:

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр.для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3- те вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
4. Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О. В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.]; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Каравела , 2011. - 464 с.
5. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. - 112 с.
6. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 128 с.

Додаткова

7. Психология человека от рождения до смерти / [под ред. А.А. Реана]. – СПб.: пройм ЕВРОЗНАК, 2006. – 651 с.
8. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
9. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.
10. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. - К.: Академвидав, 2005.

МОДУЛЬ III. «ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНА»

Основна література:

7. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник. / За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук та ін. - К.: Просвіта, 2001. - 416 с.15.
8. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
9. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Курс лекцій. - К., 2000. - 100 с.
10. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 128 с.

Додаткова

11. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник / І. С. Булах, Л. В. Долинська; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2002. - 114 с.
12. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / Савчин М.В. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
13. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.